

EL CAPITALISME COM A ORIGEN DEL CANVI CLIMÀTIC

Ignacio Ramonet

Director de *Le Monde Diplomatique en español*

Ponència transcrita

Vull agrair-li una altra vegada a la Fundació Comín que hagi tingut la gentilesa de convidar-me i de confiar-me aquesta responsabilitat d'obrir un cicle tan interessant, en funció primer de les personalitats que hi intervindran, algunes de les quals les conec personalment, en particular penso en el meu amic Riccardo Petrella, però tots els que intervindran són personalitats d'altíssim nivell, i també sobre aquesta temàtica, sobre la responsabilitat del model de producció que tenim amb el canvi climàtic. És important fer-ho en aquest moment.

Jo crec que, una vegada més, la Fundació ha tingut la perspicàcia de situar aquest cicle de conferències en aquest moment, ¿per què? Perquè com sabeu el proper mes, el 29 de novembre, comença fins el 10 de desembre, a Cancún, a Mèxic, la Cimera Mundial de Nacions Unides sobre el canvi climàtic. És la prolongació de la Cimera de Copenhaguen de l'any passat, que no va aconseguir obtenir decisions que fossin imperatives per als Estats. Va acabar amb una declaració, rebutjada, a més, per molts països, per la seva moderació i, en aquest moment, el desafiament, s'estan portant a terme les discussions preparatòries per a Cancún 2010 i hi ha molta reflexió sobre el que ha de ser la Declaració que sigui més obligatòria per als Estats en termes de limitació de producció de gasos d'efecte hivernacle. Per tant jo penso que al llarg d'aquest cicle s'abordaran molts dels aspectes que s'abordaran a Cancún.

Avui és indiscutible, encara que efectivament hi ha alguns autors, ja sigui en base a argumentacions pseudocientífiques o ja sigui més aviat en base a posicions ideològiques, que encara ho neguen, però en realitat no hi ha arguments sòlids que contradiguin el fet que el clima s'està escalfant. Totes les constatacions que s'estan fent indiquen que hi ha un rescalfament climàtic i que les conseqüències –jo tractaré de proposar aquí una sèrie d'indicacions sobre aquestes conseqüències- les conseqüències ens obliguen, les conseqüències poden ser tan importants, tan catastròfiques en definitiva, poden posar, en certa mesura, en perill la supervivència de la humanitat o d'una part important de la humanitat, que ens obliguen a canviar de costums. I el que la majoria dels científics han establert és que és el nostre model productiu, el tipus de model de producció que hem adoptat des de l'era de la industrialització, però essencialment en els darrers decennis, el que és causa de l'accelerament d'aquest rescalfament. És, en definitiva, el fet que avui la mundialització hagi permès o afavorit una forma de consum, una estimulació delirant del comerç, que fa que qualsevol objecte usual que ens envolta podem establir-ne la seva petjada en termes de producció de CO2 per a produir-lo o per a fabricar-lo.

Per exemple existeixen molts documents que han establert la petjada ecològica d'un objecte tan usual como uns pantalons texans. Uns pantalons texans, que tots portem o que moltes persones fan servir, en realitat, quan s'estableix un càlcul, uns pantalons texans estan fets essencialment de cotó, de tint, de fil i d'unes rebladures metàl·liques. La majoria dels pantalons texans no es fan en un sol lloc. Curiosament, en aquest moment, per exemple, hi ha uns texans turcs, biològics o ecològics, l'eslògan dels quals per a facilitar la simpatia dels que s'interessen per l'ecologia, diuen que tot es fabrica en el mateix lloc de Turquia. Però en realitat, en general el cotó ve dels Estats

Units, es teixeix el cotó a Malàisia, una vegada que el cotó està fet es talla i es cus a Pakistan, se li posen les rebladures a Vietnam i, una vegada els pantalons estan acabats, es posen a la venda en el mercat europeu. És a dir, que la matèria que compona los texans que nosaltres comprem en una botiga de Barcelona ha recorregut milers de Km. abans d'arribar a la botiga i per tant ha anat gastant CO2 i la petjada ecològica de cada texà és extremadament forta. No parlem ja de la petjada química per mitjà dels anyils, els tints o bé l'aigua que es gasta per a produir el cotó, etc., sinó simplement en termes de transport i de producció de CO2. És a dir, aquest model basat essencialment en l'intercanvi comercial que permet la mundialització és el responsable en gran part d'aquest esclafament climàtic i per això avui s'està tractant de pensar en un altre model.

Jo voldria abordar amb vosaltres al llarg d'aquests 45 minuts cinc aspectes d'aquest problema. Primer voldria parlar del rescalfament, quines són les conseqüències del rescalfament climàtic en termes perceptibles per cadascú de nosaltres, en certa mida. Segon, plantejar la qüestió de l'exhauriment dels recursos, som en un model de producció capitalista malgastador, que parteix del principi, que segueix partint del principi que la natura està feta per a ser explotada, que és un principi que efectivament l'ésser humà ha utilitzat, o s'ha basat, durant moltíssim de temps però que cal canviar-lo. Tercer, voldria parlar de la contaminació, del fet que el tipus de producció produeix una sèrie de contaminacions. Quart, voldria respondre a la pregunta què poden fer els Estats, quines polítiques poden adoptar per a canviar aquest model; qüestions que es plantegen a Cancún. I cinquè, què podem fer cadascú de nosaltres a la nostra escala per a ajudar, per a contribuir a reduir la producció de gasos d'efecte hivernacle.

Avui parlar d'això, evidentment, no és una innovació, aquests temes s'han popularitzat bastant, jo diria que en particular la pel·lícula d'Al Gore, *Una veritat incòmoda*, en termes d'efecte massiu per al gran públic, ha estat un element que ha contribuït a facilitar la presa de consciència per a un públic ampli, òbviament ja hi havia hagut l'informe del Club de Roma, de 1960, que ja plantejava aquesta qüestió, però aquests problemes han estat negats durant molt de temps i jo diria que fins fa uns anys encara eren considerats com problemes especulatiu, científics, etc., mentre que avui, excepte el president txec i l'expresident del Govern espanyol, José María Aznar, hi ha poques persones serioses que posin en dubte que hi ha un rescalfament climàtic i que aquest rescalfament climàtic no és degut a circumstàncies lligades a la vida del cosmos, com és possible, perquè efectivament en la història del Planeta Terra hi ha hagut moments d'escalfament y moments de glaciació, però en aquest cas la immensa majoria de científics, i en particular els científics que treballen sobre aquest tema, estan d'acord en dir que aquest rescalfament és artificial, és a dir, no és degut a la història de la Terra sinó que és degut, al tipus, repeteixo, de producció que nosaltres hem adoptat i que practiquem des de fa cert temps.

Sense anar més lluny, aquest estiu ha estat l'estiu més càlid per al conjunt de l'hemisferi Nord, en tot cas, des de fa 150 anys, el d'aquest any. I per tant no estem parlant d'especulacions sinó de coses que cadascú pot constatar. I encara que es tenen en compte moltes xifres, que oscil·len entre 0 i 6 graus, s'estima que d'aquí a 2100 el Planeta podria escalfar-se, l'atmosfera podria escalfar-se, entre 0 i 6 graus. Una majoria, diguem, de científics estima que la probabilitat més afinada és que aquest escalfament es faci al voltant dels 2 graus, d'aquí a 2100. Dos graus sembla molt poc ¿veritat? no sé quina temperatura feia ahir a Barcelona, per joestic arribant de Paris i quan la temperatura varia de 2 graus gairebé un no se n'adona, en definitiva ¿veritat? quan varia de 10 o de 15 sí, però quan varia de 2, no. Però, vull dir-vos que quan vam viure la darrera glaciació a Europa, la darrera glaciació, quan els gels del Pol arribaven fins els Pirineus, la temperatura mitja de l'hemisferi Nord era 2 graus menys que l'actual. És a dir, que si hi ha 2 graus més en terme mig, doncs es produirà l'invers, és a dir, que hi haurà tot un seguit de canvis molt importants. Aquests canvis es produeixen perquè precisament el CO2 és un gas que produeix la combustió del

petroli, o que produeix la combustió del carbó, o la combustió del gas. I el CO₂ té aquesta particularitat que crea al voltant del Planeta el que anomenem l'efecte hivernacle, és a dir, crea com una mena de capa que ho recobreix com d'un plàstic transparent en un hivernacle de l'agricultura, que fa que els raigs del sol penetrin, es reflecteixin a la terra, però al sortir aquesta pròpia capa impedeix que tot el raig surti, surt una part del raig, però l'altra resta dins i això és el que escalfa. Així funciona un hivernacle, un hivernacle de tomàquets, per exemple, a Almeria, però així està funcionant això a escala planetària. I en particular, és interessant que quant més blanca és la terra, diguem, més reflectits són els raigs i més se'n van de la terra, és a dir, als Pols, en particular, o en els gels de les altes muntanyes, els raigs, efectivament, es reflecteixen i això manté la temperatura. Si tota la terra fos recoberta de gel, efectivament, doncs l'efecte hivernacle seria molt petit, però, al contrari, como que hi ha un efecte hivernacle, els gels s'estan fonent i aquesta qüestió, aquest efecte hivernacle és el causant d'aquest rescalfament, que ja està treballant, diguem, no estem partint de zero. S'ha calculat que entre 1900 i 2000, l'any 2000, durant el segle XX, la temperatura mitja del Planeta va augmentar de 0,6 graus, però això i sobre tot en els darrers anys. Jo he dit abans que aquest estiu passat ha estat el més càlid dels darrers deu anys. Però si nosaltres agafem quins són els darrers deu anys més càlids dels darrers cent cinquanta anys, els trobem en els darrers vint anys, els darrers vint anys més càlids dels darrers cent cinquanta anys, és a dir, a mida que avancem, l'escalfament s'està generalitzant. Per tant, avui estem emetent una quantitat de CO₂ que la natura al Planeta no pot absorbir. Qui absorbeix el CO₂? Essencialment les plantes, les plantes, totes les plantes, els arbres absorbeixen el CO₂, i els Oceans absorbeixen igualment el CO₂, però actualment s'està produint dues vegades més CO₂ que el que poden absorbir els Oceans, els mars i els Oceans i les plantes. En realitat, una planta, quan veiem un arbre, per exemple, un arbre és CO₂ petrificat, perquè la planta s'alimenta de CO₂ i de minerals de la terra també, per això després també es crema i es transforma en carbó i de nou torna a donar CO₂, en definitiva. Llavors, avui dia la necessitat imperativa és de reduir la producció de CO₂ perquè la natura que tenim, de la que disposem no aconsegueix evacuar-lo i per tant resta a l'aire i produeix l'efecte hivernacle. Per això s'estima que Europa, per exemple, hauria de reduir la seva producció d'efecte hivernacle en un 70% i els EEUU hauria de reduir la seva producció de CO₂, de gasos d'efecte hivernacle, en un 90%. Hi ha països que emeten molt més gas d'efecte hivernacle que d'altres, els països més industrialitzats, els països amb més centrals de carbó, per exemple, produeixen centrals elèctriques, de carbó, evidentment, produeixen més CO₂. I de fet hi ha un mercat al món, que existeix, hi ha una bossa, la seu de la qual és a Viena, que fa que alguns països, per exemple, Espanya, que és un país que produeix molt més CO₂ que el que hauria de produir, doncs compra a la bossa de Viena a països que en produeixen poc i per tant encara tenen una quota en la que podrien produir més, aquests països li venen a Espanya aquesta disponibilitat de CO₂ per a que es creï d'aquesta manera, els països molt industrialitzats, els països que produeixen molt CO₂ estan comprant-li la possibilitat d'emetre aquest CO₂ als països del Sud. Òbviament, no és una solució, perquè en definitiva això s'arregla amb diners, però el Planeta no s'arregla d'aquesta manera, perquè el que té més diners pot seguir produint més CO₂. Per això, la majoria de les organitzacions ecologistes, són hostils a aquesta bossa de Viena i a aquest mercat de compra i venda de la possibilitat d'emetre CO₂. Però en tot cas, aquest és el problema central, l'emissió de CO₂ i d'aquí que cadascú de nosaltres ha de prendre consciència que és indispensable modificar el model, aquest model malbaratador, repeteixo, per a construir un model més auster, més frugal, que ens permeti evitar de produir CO₂.

El rescalfament climàtic, si segueix, produirà, evidentment, una fosa dels Pols i una fosa de les glaceres de les muntanyes. Ja, en aquest moment, si comparem amb el que hi havia, amb el que existia a principis del segle XX, és a dir, el 1900, 33%, és a dir, el terç dels gels de les glaceres alpines, dels Alps, ja s'han fos, el 20% dels gels de l'Àrtic ja s'han fos, el 2005 ja s'havien fos i s'estima que si això segueix així, d'aquí a

2100, a final d'aquest segle, el nivell dels mars haurà pujat de 2 metres 25, així que imagineu-vos la línia de platja de Barcelona, evidentment les platges hauran avançat lleugerament. Perquè s'estima que un rescalfament d'1 grau fa que l'ecosistema es desplaci 180Km cap el Nord. És un altre problema, és a dir, que, si aquest vaticini que a la fi del segle XXI la temperatura mitjana del Planeta augmentarà de 2 graus, vol dir que l'ecosistema evolucionarà cap el Nord, es traslladarà cap el Nord, de 360 Km, o sigui que Catalunya tindria al final del segle XXI el clima d'Andalusia o de diguem de Múrcia. Bé, els murcians de Barcelona estarien, m'imagino, relativament contents però, vaja, no crec que sigui desitjable. I us parlava de la fosa dels gels, s'ha de tenir en compte el següent, l'Àrtic, per exemple, s'està fonent, com sabeu, i totes les constatacions que s'estan fent i que en general es fan, al setembre, al final de l'estiu indiquen bé que la capa de glaç de l'Àrtic s'ha reduït bastant, però la fosa de l'Àrtic, essent una catàstrofe, una enorme catàstrofe, això no modificaria el nivell de les aigües perquè tots vosaltres heu fet l'experiència que si poseu un glaçó, un glaçó de gel en un vas i si mesureu el nivell del líquid, ho podeu fer amb l'aigua, o amb la coca-cola, si el mesureu, una vegada s'ha fos el gel ¿el nivell s'ha mogut o no s'ha mogut? el nivell no s'ha mogut, ¿ok? Si vosaltres poseu glaçons, un glaçó, o dos glaçons, o tres glaçons en el vostre vas i després de posar-los mesureu on és el nivell de l'aigua i espereu a que es fongui, el nivell no s'ha mogut ¿per què no s'ha mogut? perquè tots sabem que només una part del glaçó es a l'aigua, l'altra part es fora de l'aigua ¿veritat? I sabem també que un sòlid és més voluminós que un líquid. Llavors, quan el líquid es fon, ocupa el lloc que tenia el sòlid i no s'ha mogut, és a dir, que si es fonen les aigües de l'Àrtic el nivell dels mars no es mourà. En canvi, si es fonen les aigües de l'Antàrtic o es fonen les aigües de Grenlàndia, que és un continent, i a l'Antàrtic o a Grenlàndia l'espessor del glaç és de varis Km, és de 4.000, 5.000 metres, d'alçada, això no és a l'aigua, per tant és una aigua que s'afegirà a l'aigua existent, això sí que pujarà els nivells, no només canviarà evidentment el clima, etc., però farà pujar els nivells de l'aigua. I per això molts països estan preocupats. Si vosaltres llegiu informacions sobre els Països Baixos, veureu que els Països Baixos, que ja són per sota del nivell del mar, actualment, tenen una gran preocupació pel que pugui succeir i ja estan pensant en la construcció, ja han construït nous dics, però estan pensant en la construcció de dics de nova generació que els permeti protegir-se d'aquest nivell nou del mar, o estan construint fins i tot un tipus de cases que flotarà a l'aigua i podrà mantenir tota la seva alimentació en aigua, en electricitat, en calefacció, etc., però que podrà elevar-se i reduir-se en funció de l'augment o de la disminució del nivell de les aigües. Però altres països que no tenen el nivell econòmic dels Països Baixos, per exemple, els països dels deltes, els Països Baixos, és el delta del Rin i de la Mosa, evidentment, i de l'Escalda, hi ha tres grans rius que convergeixen als Països Baixos, però a Egipte, el delta del Nil, o per exemple, a Bangladesh, en particular, un país poblat de més de 100 milions d'habitants, i si el nivell del mar augmenta, una gran part del territori desapareixerà, el que podrà causar tota una sèrie de catàstrofes. I molts països, illes en particular, illes del Pacífic o illes de l'oceà Índic, Estats illes, que podrien veure el seu territori desaparèixer, senzillament. És a dir, estem parlant d'un fenomen que pot tenir conseqüències importants per a nosaltres, parlo aquí dels europeus o de l'hemisferi Nord, però, en realitat, que pot tenir conseqüències molt més importants en alguns països del Sud. Per exemple, jo deia abans, que si puja la temperatura un grau, l'ecosistema, en general, es desplaçarà 180 Km, evidentment, per a nosaltres és important, però en definitiva és passar de l'ecosistema, diguem, català a l'ecosistema murcià, bé. Però, per als països que es troben al límit del desert, els països del Sahel, per exemple, que ja sobreviuen com un miracle intermitent entre les zones més semi àrides, com pot ser el Nord de l'Àfrica, i la zona totalment àrida, com pot ser el Sàhara, aquests països evidentment, a l'avançar el desert, desert pur, 360 Km, desapareixeran. I per tant fugiran les poblacions, milions de persones, o desenes de milions de persones es mouran cap el Nord i es produirà el que molts geopolítics actualment ja anomenen les guerres climàtiques. Vosaltres heu sentit parlar de la Guerra del Darfur, per exemple, al Sudan, és una guerra climàtica. És una guerra climàtica, perquè, efectivament, els nòmades del límit amb el desert, a la regió

de Sudan, amb el rescalfament actual s'han hagut de moure cap el Nord i han arribat als territoris on hi ha els sedentaris, que viuen dels conreus i ocupen el territori dels sedentaris i com, evidentment, són diferents, o tenen cultures diferents, això ha produït un xoc brutal amb centenars de milers de morts i és la primera gran guerra climàtica. Però, en certa mesura, les migracions a les quals actualment assistim i estem aquí a primera línia, vull dir a Canàries o a Andalusia, per exemple, a l'Estret, doncs es veu que molts d'aquests migrants són sahelians, que fugen cap a la costa africana i que des de la costa, evidentment, vénen cap a Europa.

Llavors, el canvi climàtic, no és només un problema meteorològic o bé ecològic, sinó que també és un problema polític, geopolític, evidentment, geopolític. Si augmenta la temperatura, augmenta la temperatura dels mars i si la temperatura dels mars augmenta, augmenten les tempestes i augmenten els ciclons. Per això hi ha hagut tants ciclons al Carib o al Golf de Mèxic aquests darrers temps, com el Katrina o com els ciclons que van destruir gran part de Cuba fa 2 anys, o bé els tifons al Pacífic, són els ciclons del Pacífic amb molta més violència. O les fortes pluges huracanades que arriben ara aquí a Europa, al front atlàntic europeu que abans no es coneixien i que gairebé tenen caràcter de cicló. Quan Europa fins ara no ha conegut ciclons. És a dir, que aquest rescalfament està tenint conseqüències en termes de catàstrofes i cataclismes. Per exemple, parlant, també, d'aquest any, que no són coses que han succeït gaire lluny, tenim els exemples a mà. Rússia, recordeu els incendis d'aquest estiu a Rússia, Rússia ha viscut durant un mes amb temperatures de més de 30 graus, la qual cosa no l'havia conegut mai en la seva història. Es van cremar les turbes. La turba és aquest carbó que és dins la terra i que se seca i es crema lentament en els boscos. Llavors, aquest tipus de fenòmens als quals no hi estàvem acostumats, que no coneixíem, estan de nou sorgint. Hem vist les tremendes inundacions de Pakistan, Pakistan està molt lluny, - recordeu encara no fa un mes -, la zona dels Monsons. El Monsó succeeix sobretot a Bangladesh i a una part de la Índia, però arriba molt poc a l'interior i sobretot al Nord de Pakistan, malgrat això, aquest any han arribat fins al Nord de Pakistan produint unes importants catàstrofes. Heu vist els temporals de pluges d'aquests darrers dies a Guatemala o a Mèxic, amb aquests desprendiments de terres gegantins. Tot això, repeteixo, avui el nombre de catàstrofes és extremadament elevat i poc a poc ens estem acostumant a això, però les companyies d'assegurances, en particular, adverteixen que a vegades ja no poden seguir garantint, diguem-ne, la indemnització pel que està succeint. La destrucció de Nova Orleans, evidentment, avui Nova Orleans segueix essent en gran part una ciutat fantasma, excepte els barris rics i les assegurances no han assumit les indemnitzacions per als barris més pobres, òbviament. Les assegurances sobretot pensen en fer benefici i no són obres caritatives, està clar.

D'aquest rescalfament, voldria acabar fent una al·lusió a la flora i a la fauna. Per una part, com que l'ecosistema es desplaça, també es desplacen els animals, la fauna de l'ecosistema. S'estima que 326 espècies animals avancen actualment 2 Km per any, cap el Nord, són insectes, són rèptils, amfibis, etc., i estan apareixent insectes i malalties, a més, que abans no coneixíem. Avui els insectes són traslladats ràpidament, evidentment, pels avions ¿no? o pel transport marítim, però fins ara aquests insectes no sobreviuen, o no podien passar un hivern en els nostres països, mentre que actualment sobreviuen, per exemple a França, en aquest moment, a la Regió de Niça, hi ha una epidèmia de dengue hemorràgic, que no hi havia hagut mai. El dengue hemorràgic, com sabeu és una malaltia del Carib o de les zones tropicals, perquè el mosquit ja es va aclimatar fa anys, però ara el mosquit transmet la malaltia, perquè primer picava persones que venien amb la malaltia latent, però ara, us parlo de França, en tot cas, ara és, diguem, una epidèmia autòctona, és a dir, són persones que no han viatjat a un país tropical, que han adquirit la malaltia a França i el mosquit la transmet a una altra persona a partir d'ella. De la mateixa manera, hi ha una altra malaltia, també, que produeix unes febres i dolors en les articulacions, que s'anomena el xicungunyà, que existeix a les illes de l'Oceà Índic, i França té una possessió a

l'Oceà Índic, l'illa de la Reunió s'anomena, i actualment hi ha també en la zona de Niça una epidèmia de xicungunyà. Això vol dir que d'aquí a poc temps assistirem a l'aclimatació de mosquits o d'insectes, que abans estaven acostumats a viure en altres regions i que ara troben que les nostres són regions en les quals efectivament els hiverns no són hiverns selectius, diguem, que puguin produir una selecció en les espècies.

Bé, per una altra banda, a la vegada que s'està produint aquest rescalfament climàtic també s'està produint un esgotament dels recursos. Moltes matèries primeres s'estan esgotant degut a aquest model malbaratador del qual n'estàvem parlant abans. Primer, perquè molts nous països molt poblats, estan adoptant el model productivista occidental, el model d'aquest capitalisme productivista, extractivista mundialitzat, països com Índia, com Xina, com Brasil, com Indonèsia, tots països de més de 100 milions d'habitants. Xina, 1.300 milions d'habitants, Índia 1.100 milions d'habitants, etc i a l'adoptar aquest model encara que no estigui estès encara al conjunt de la població d'aquests països, però, òbviament, el consum sobre el nostre model, doncs està produint l'esgotament de tota una sèrie de matèries que nosaltres consideràvem fonamentals. Per exemple, s'està esgotant el petroli, òbviament, ho sabem, és a dir, avui sabem que no es pot estendre el model de consum de les nostres matèries energètiques al conjunt del Planeta. S'està exhaurint l'aigua potable. S'estan exhaurint o s'estan reduint enormement els boscos primaris. Hem parlat de la fauna, que està desapareixent, per exemple, els óssos polars, si desapareix el glaç de l'Àrtic, els óssos polars, els óssos blancs desapareixeran. Avui ja el primer emissor de CO2 del Planeta, ja no són els EEUU, la primera potència econòmica del món ja és Xina, la que produeix. Xina en aquest moment està construint una central elèctrica de carbó, cada mes. I una central de carbó és el que més CO2 produeix. I, a més, el seu model de producció és un model, diguem, tradicional, en la mesura que avui és una mica la factoria del món i ja estem veient els estralls que es produeixen a la Xina, fins al punt que les autoritats comencen a interrogar-se sobre les mesures que s'haurien de prendre per a reduir la producció de CO2. Ara, és molt difícil, perquè ells estan aplicant el capitalisme més salvatge del Planeta, l'estan aplicant ells, allà a la Xina.

L'aigua dolça del Planeta, l'aigua dolça no és exactament l'aigua potable, però l'aigua dolça, és avui una de les matèries que més poden escassejar. Bé, a Espanya ja hi ha una guerra de l'aigua ¿veritat? guerra freda, pel moment, encara sort, però en molts països l'aigua és un element fonamental des del punt de vista geopolític. A Orient Pròxim, en particular, evidentment, entre Palestina i Israel, si un dia, com tothom desitja, se signen uns acords de pau, una de les dificultats més importants serà trobar un modus vivendi per a explotar l'aigua, en la mesura en què massivament l'aigua palestina avui és explotada o bé per Israel mateix o bé per les colònies que hi ha a Cisjordània. I en molts d'altres països també. Turquia té un gran problema amb Irak a propòsit de l'aigua, degut que els rius que reguen Irak, l'antiga Mesopotàmia, el Tigris i l'Èufrates, les fonts d'aquests rius són a Turquia i Turquia hi ha fet allà uns pantans gegantins que plantegen molts problemes. Hi ha problemes a Síria, en fi, en molts països de les zones àrides que es plantegen l'administrar l'aigua potable. Però, dels nostres països, amb més aigua, diguem, a Europa, se'n fa també un malbaratament de l'aigua, perquè el 70% de l'aigua dolça que es consumeix, per exemple, a Espanya, el 70%, el consumeix l'agricultura. Les agricultures intensives dels nostres països són agricultures hiperconsumistes de l'aigua i per tant aquestes reserves es poden esgotar, sobre tot, si passem per períodes importants de sequera en algunes regions del món. Us donaré unes xifres que són les xifres que proposen la UNESCO i la FAO, en particular. Per exemple, per a produir 1Kg de paper, vosaltres sabeu que el paper necessita molta aigua ¿veritat? encara que sigui un paper reciclat, estem a favor del paper reciclat, òbviament, però per a produir 1Kg de paper es necessiten 300 litres d'aigua, imagineu-vos per als diaris que es fan cada dia, etc., encara que no desitjo que els diaris vagin pitjor del que van, però hi ha una qüestió que és aquest consum enorme de l'aigua del que no en tenim consciència. Per a produir 1Kg de blat de moro

es necessiten 900 litres d'aigua. Quan vosaltres mengeu les crispetes al cinema, molt mal costum, per una altra part, però a més esteu consumint molta aigua. Per a produir 1Kg de carn de vaca són necessaris 15.500 litres d'aigua, i per a produir 1Kg de cafè es necessiten 20.500 litres d'aigua, per això el cafè només es produeix en les regions tropicals, on en general hi ha aigua. Bé, és a dir, nosaltres no sempre tenim consciència de la quantitat gegantina d'aigua que es necessita per a algunes produccions que ens són corrents, que són de productes que utilitzem quotidianament.

Per una altra banda, també, jo deia abans, que el que està disminuint, també, és el petroli, els recursos s'acaben, aquest Planeta té ara recursos limitats, és un Planeta limitat. Per això heu observat que l'altre dia hi va haver com una mena d'eufòria mediàtica quan es va descobrir quelcom així, com a 15.000 anys llum d'aquí, un planeta on és possible que hi pugui haver aigua i que hi pugui haver vida humana. Jo crec que ja tots estem pensant en un planeta de relleu. Perquè una xifra que convé, si només haguéssim de recordar una xifra al sortir d'aquesta conferència, es la següent, si tots els habitants del Planeta consumissin com consumim nosaltres, els que estem aquí a la sala, vull dir, els europeus mitjos, el mateix nivell de consum de paper, de consum d'electricitat, de consum de carn, de consum d'energia etc., es necessitarien dos planetes, els recursos de dos planetes per a que tot el Planeta, tots els habitants del Planeta poguessin viure com nosaltres. Si tots els habitants del Planeta visquessin consumint els recursos que consumeix un americà mig, un nord-americà mig, es necessitarien tres planetes, és a dir, està clar que, i això convé reflexionar-ho, tots volem que els 6.000 milions de persones que viuen en aquest Planeta visquin bé, però això no pot voler dir que visquin com nosaltres, o bé nosaltres no podem voler seguir vivint com vivim, si volem que tot el món visqui bé, perquè efectivament el Planeta no té recursos, per a això, no hi ha recursos per als 6.000 milions que som. Per tant, és indispensable començar a pensar què és el que hem de reduir o si no és una hipocresia dir que volem que els 6.000 milions visquin bé, que volem que tots els africans visquin com nosaltres, que és el que diem quan diem que volem que visquin bé, aquest és el problema ¿veritat? Probablement nosaltres no vivim bé, no només probablement, segurament no vivim bé, perquè vivim malbaratant ¿veritat? vivim malbaratant un seguit de recursos que avui s'estan exhaurint, que en queden d'aquests recursos i els estem malbaratant, per tant això no és viure bé, això és viure d'una manera irresponsable, evidentment. Llavors els recursos del Planeta, per exemple, ja resta clar per a tothom que no hi ha petroli d'aquí a la fi del segle, queden uns 50 anys de petroli, en funció de les reserves que es puguin descobrir, probablement en la mesura que el petroli vagi escassejant, es vagi reduint, actualment ja estem a varis anys, hi ha un escaig que s'ha passat en el qual les reserves que es trobaven permetien conservar la possibilitat de seguir consumint petroli com ho fèiem fins ara, petroli, gasolina, etc. En canvi, ara, cada dia que passa estem consumint les reserves i encara que de tant en tant es troben reserves i probablement se posaran en explotació tots els mars i s'anirà a buscar el petroli molt més lluny en el mar i més profund, amb els riscos que hem vist al Golf de Mèxic, d'anar a buscar el petroli tan en profunditat, com davant, al llarg de les costes de Brasil, hem descobert grans reserves, però en definitiva, fins i tot aquestes reserves, només són reserves, és a dir, que ara no tenim el marge suficient per a dir amb el nivell de consum de petroli que tenim podrem tenir petroli per a més temps ¿no? perquè cada dia que passa se'n consumeix més i se'n consumeix més que el que es descobreix cada dia, en termes de reserves. Amb el gas, segurament, hi ha una mica més de marge, hi ha més gas, és possible que hi hagi gas potser fins a la fi del segle, però probablement d'aquí a 2050 a 2060 ja no hi haurà petroli i per tant això suposa canvis molt importants en termes de quin tipus d'energia s'utilitzarà, evidentment, per als vehicles, però el millor seria utilitzar menys els vehicles. Perquè ara es parla del liti, per exemple, per a les bateries, les bateries gegants dels vehicles elèctrics, però liti no n'hi ha gaire. Bolívia té quelcom així com la tercera part del liti del món, hi ha molt pocs jaciments de liti. L'urani, per exemple, perquè, clar, hi ha la qüestió nuclear amb tots els problemes que això planteja, però d'urani, no hi ha reserves d'urani per a molt de temps, tampoc, resta

molt poc temps per a l'urani i per tant les matèries primeres s' estan acabant i per això s'ha de passar a noves energies, com ho estan fent en molts llocs, hi ha l'energia eòlica, fotovoltaica, la biomassa, etc., però això només representa una mínima part. Avui tot el que s'anomenen les noves energies ecològiques, és a dir, sostenibles, representen menys del 5% de l'energia que es consumeix al món. És a dir, Espanya, per exemple, si volgués produir en fotovoltaic l'energia que consumeix actualment gràcies al petroli, hauria de recobrir tota la seva superfície de pantalles o d'hortos fotovoltaics, per tant arriba un moment en el qual hi ha límits, pot ser un complement, però, hi ha límits.

També s'estan reduint les superfícies agrícoles, l'agricultura, les terres agrícoles estan amenaçades per la desertificació que hems vist abans, però també per l'ús intensiu de pesticides i de fertilitzants que fa que la terra s'esgoti i per tant no es pugui seguir explotant. Avui s'estima que les terres agrícoles han disminuït en un 25% i que al contrari, tots els nous països que s'estan afegint a la producció no saben on trobar les terres per a produir. Per exemple, el nivell de vida a Xina augmenta ¿què succeeix en un país quan augmenta el nivell de vida? en general, les persones consumeixen més carn, però aquesta carn és una carn industrial, vull dir que es produeix industrialment i per a alimentar els animals, o sigui, les gallines, o els porcs, etc. animals de bateria, es necessiten productes agrícoles, pinso, i es necessiten, per tant, terres, molt extenses per a produir massivament el pinso que consumiran aquests animals. La Xina no té aquestes terres, l'Índia tampoc les té, i molts països avui ja no les tenen, i per tant estem veient com molts països se'n van a comprar trossos immensos de països. Per exemple, Madagascar, que és un país poc poblat i amb moltes terres fèrtils, un President de Madagascar, fa dos anys, va vendre la meitat de les terres llaurables de Madagascar a una empresa sud coreana, bé, el país es va revoltar i el President va ser enderrocat, evidentment. Perquè és una altra manera de colonitzar avui un país, no establint una sobirania, no una expropiació en termes de sobirania, però ocupant les terres. I això s'ha vist molt. Per exemple, la Xina que necessita molta fusta, perquè construeix molt i qui construeix necessita portes, finestres etc., molta fusta, mobles, no té prou boscos de fusta i per exemple, la meitat de Surinam, Surinam és un país d'Amèrica Llatina, com saben és la Guyana holandesa, l'antiga Guyana holandesa, la meitat de Surinam ha estat comprada per la Xina i exploten el bosc brasiler, és el mateix que l'Amazònia, i ho exploten massivament. Han construït un port i tots els dies treuen milers de tones de fusta. I per tant a Indonèsia els boscos han desaparegut, també, per aquest súper consum, és a dir, estem davant una situació en la qual, diguem, l'equilibri ecològic general del Planeta s'està modificant i clar això té una altra repercussió en la flora, no és el del rescalfament, però, sí té una repercussió.

S'estima que hi ha 16.000 espècies animals que estan molt amenaçades de desaparició i que són animals que coneixem bé, els ximpanzés, els goril·les, els orangutans, en particular, és a dir, els grans micos, els bonobos estan molt amenaçats. Un altre animal molt amenaçat, per exemple, són les abelles, senzillament. Com sabeu les abelles estan desapareixent. I no sé si coneixeu aquesta frase d'Einstein, Einstein va dir que el dia que desapareguessin les abelles, la humanitat es moriria de fam, perquè la pol·linització la fan les abelles. Si teniu un arbre que dona pomes, si no hi ha abelles no hi ha pomes, és a dir, les abelles fan una feina agrícola excepcional que no fa ningú, que ningú sap fer. Però avui a causa dels fertilitzants i dels pesticides, les abelles estan desapareixent. El 70% de les abelles de Califòrnia, on s'ha mesurat, ja han desaparegut, a causa dels abonaments químics i dels pesticides etc. i a Europa està succeint igual. Això crea un problema de producció agrícola, no només de producció de mel etc., però de producció agrícola. Està desapareixent la tonyina, com sabeu hi ha un acord internacional per a limitar la pesca de la tonyina, és a dir, els mars estan massivament sobreexplotats. Fixeu-vos que els mars no estan protegits, gairebé el 2% de la superfície dels mars, i el Planeta terra hauria d'anomenar-se Planeta mar, perquè sobretot el que hi ha en la terra és aigua, el Planeta blau, amb prou feines el 2% de la superfície dels mars i els Oceans està

protegida, és un vedat on no es pot pescar, diguem, 2% amb prou feines, en la resta dels mars es pot pescar. I evidentment jo penso que s'hauria de fer una pressió per a augmentar l'àrea de protecció dels peixos.

Passaré ràpid sobre els efectes de la contaminació etc., perquè ja ens imaginem el que pot passar, i passaré a ¿què poden fer els Estats? i ¿què podem fer nosaltres? Primer, si els Estats volen mantenir el mercat del CO₂, jo crec que cal encarir, en fi, Nacions Unides, una organització internacional, hauria de sancionar de manera molt més important l'emissió de CO₂. És el que es demanava a Copenhaguen. A Copenhaguen molts països, per exemple, Evo Morales, President de Bolívia, el que demanava és que els països que produeixen més CO₂, perquè clar aquí hi ha un problema d'injustícia major, diguem si EEUU és un dels grans productors de CO₂, o si la Xina és un gran productor de CO₂, les conseqüències de la producció de CO₂ per EEUU, o per la Xina, o per Europa, no només les pateixen els americans, o els europeus o els xinesos, sinó que les pateixen tots els habitants de la terra. I si teniu un comportament virtuós, si sou un país amb un comportament virtuós, això no serveix, si la massa d'aquestes grans masses demogràfiques, Amèrica del Nord, la Unió Europea i la Xina segueixen comportant-se d'una manera irresponsable amb el CO₂. Per tant, és necessari que hi hagi un jutge de pau que encareixi o sancioni o impedeixi o prohibeixi l'emissió de CO₂, més enllà de certs límits, evidentment. S'ha de castigar els contaminadors de CO₂, en termes de CO₂, els productors de CO₂, amb una fiscalitat internacional penalitzant. S'ha d'accelerar, efectivament, la posada a punt, l'adquisició de tecnologies netes i d'energies renovables. S'està fent, però massa lentament i amb moltes oposicions per part de les grans empreses productores d'energia tradicional. Cal reduir dràsticament el tràfic de cotxes i de camions, és obvi, per exemple, per això, la idea de passar a l'elèctric, en sí, no és una idea satisfactòria, és més satisfactòria que tenir cotxes que produeixen CO₂, però no és satisfactori que les nostres ciutats segueixin asfixiades pel cotxe, no és acceptable que el món sencer segueixi assistint a aquesta expansió irresistible dels cotxes que causen una altra mena d'estralls, no només en termes de producció de CO₂. És necessari, evidentment, imposar una taxa carboni, alguns governs han tractat d'imposar-la. A Suècia existeix una taxa carboni, és a dir, que cada persona o cada família, cada llar, cada empresa, òbviament, haurà de pagar un impost en funció del CO₂ que produeix, quant més CO₂ produeixi amb la seva calefacció, amb el seu cotxe, amb el seu consum d'electricitat, etc., aquest impost serà més gran, i a Suècia és relativament elevat, la qual cosa conduirà a tothom a fer economies en matèria de producció de CO₂. A França es va estudiar l'assumpte, malgrat ser un govern conservador, però hi havia hagut una voluntat de seduir l'electorat ecologista i en el darrer moment es va abandonar la taxa carboni. S'han d'imposar normes ecològiques en la construcció, avui es pot construir d'una manera ecològica en termes de menor consum de CO₂, major protecció contra el fred o la calor, utilitzant únicament matèries que hagin estat produïdes amb normes ecològiques. Jo crec que els Estats poden tenir una política, en aquest sentit, exemplar, sancionant les empreses que contaminen. No existeix cap país del món que hagi adoptat el conjunt de les mesures senzilles que estem enunciant aquí. Alguns països han fet un esforç enorme en energies renovables, però, malgrat això, estan contra la taxa carboni o segueixen tenint centrals de carbó, al mateix temps. Per exemple, Alemanya, que és un país que ha fet un gran esforç en termes d'energia eòlica, és un país, la producció principal del qual d'energia encara és amb centrals de carbó i segueix tenint les seves grans mines de carbó en funcionament. Perquè el carbó, evidentment, és, diguem-ne, la matèria energètica més abundant del Planeta. Abans parlàvem en termes de la fi dels recursos, el petroli 50 anys, el carbó, 2 segles. Si consumim carbó com l'estem consumint fins ara, hi ha 2 segles de producció, per tant, el carbó és una matèria energètica molt abundant, extremadament abundant, a més, tan abundant que per això els països del Nord pràcticament ja no la produeixen, perquè costa, els costa massa car produir-lo, aquí hi ha el problema dels miners d'Astúries. Als països europeus els resulta més barat importar el carbó de Colòmbia, perquè a Colòmbia els miners són nens o són gent

molt mal pagada, treballadors absolutament explotats, que produeixen aquest carbó, o d'altres països i resulta més barat produir-ho allà, transportar-lo, amb el que això produeix en termes, ara ho sabem, de petjada, en termes de CO2, que produir el carbó nacional. Qualsevol país europeu, a França no n'hi ha cap, i això que hi ha moltíssimes reserves de carbó, però ja no es produeix tampoc.

Bé, s'ha d'imposar el reciclatge de la brossa domèstica evidentment, a totes les ciutats, com m'imagino que es fa a Barcelona. Tots els vehicles públics haurien de ser vehicles nets, és a dir, cotxes, autobusos, etc. tot això hauria de ser net. I òbviament, el que també es reclama, el que reclamen les organitzacions ecologistes és que es consagri l'1% del PIB mundial a la lluita contra el canvi climàtic.

Totes aquestes idees que acabo d'enunciar aquí són les que figuraven en les reclamacions de la cimera de Copenhaguen i pràcticament cap d'elles, cap en particular, puix que la declaració de Copenhaguen, si la torneu a llegir, veureu que només té, són únicament incitacions a un millor comportament de tipus ecològic, fer esforços per a que hi hagi una disminució del CO2, però ni s'hi posen xifres, ni s'hi posen límits, ni s'hi posen dates. Per això la batalla de Cancún serà important.

Què podem fer cadascú de nosaltres? Jo crec que aquesta batalla no es produeix, diguem, en un front llunyà, la batalla del model ecològic que volem, i en particular la batalla contra el canvi climàtic, evidentment, es necessiten macro canvis, ho he dit abans, essencialment canviar el model productivista actual, transformar-lo, adoptar un model absolutament més frugal, però, per una altra part és una batalla en la qual cadascú de nosaltres hi pot participar i és important perquè no hi podem assistir sense participar en aquesta batalla, som, en definitiva, combatents d'aquesta batalla i no podem ser passius.

Cadascú de nosaltres pot esforçar-se en produir menys CO2. Cadascú de nosaltres pot esforçar-se també en comprar productes verds, és a dir, productes verds entre cometes, productes orgànics, productes del comerç just, productes que no hagin viatjat massa. No té sentit, per exemple, en un país que produeix fruita tan abundant com Espanya comprar taronges que vénen d'Àfrica del Sud o pomes que vénen de Xile, - evidentment, no tinc res contra Àfrica del Sud ni contra Xile però ho dic igual a Xile -, comprar a Xile pomes que vénen d'Espanya no té sentit. I, malgrat això, és el que veiem a qualsevol botiga, si mireu l'origen de les fruites, per exemple, per a parlar de fruita, veureu que moltes d'aquestes fruites vénen de l'altre costat del món. No té sentit perquè aquesta poma, que en realitat costa molt poc, a cadascú de nosaltres, si la comprem, costa uns cèntims, però en termes de CO2 li ha fet un mal irreversible al Planeta i per tant no podem estimular aquest mercat, a més aquesta és l'essència de la globalització. La globalització és posar en competència els treballadors de Xina i els treballadors d'Espanya, els agricultors de tal país i els nostres agricultors i, per tant, evidentment, això que produeix un benefici teòric per al consumidor, però un no és només consumidor, també és assalariat i, si jo perdo la meva feina perquè la meva feina ara la fa un treballador vietnamita, o un treballador indi, o pakistanès amb drets socials totalment reduïts, sotmès a una mena de dominació d'un capitalisme salvatge, doncs ¿quina satisfacció en puc treure d'haver comprat una samarreta 2€ més barata? Aquest és un problema.

Cadascú de nosaltres pot canviar les bombetes incandescentes per bombetes ecològiques ¿sabeu? d'economia d'energia, avui vosaltres, una bombeta que consumeix 75 wats, la podeu canviar per una que en consumeix 15 i que il·lumina igual, té el mateix nombre de lúmens que la de 75, costa més cara però dura més, dura 1.000 hores, per tant dura molt més que la incandescent. Hi ha països que han canviat totes les bombetes. Per exemple, Cuba va ser el primer país que va fer això. Va canviar totes les bombetes. Van anar per les cases i es recollia la bombeta i donant

gratis una bombeta nova. Cada bombeta incandescent se'ls donava i les persones, les famílies fan economia d'energia. Veneçuela ho ha fet també, Bolívia ho està fent.

Cadascú de nosaltres pot triar transports menys contaminants, per exemple, agafar el tren en lloc d'agafar l'avió. Evidentment, podem caminar, encara sabem caminar, es pot caminar enlloc d'agafar el vehicle, a vegades s'agafa el cotxe per anar a qualsevol lloc, la bicicleta, la marxa, el tramvia, l'autobús, si no consumeix i si és d'energia neta, també.

S'han de canviar els costums alimentaris de cadascun i cadascuna de nosaltres, hem de consumir orgànic, evidentment, i consumir orgànic suposa efectivament que no s'han fet servir pesticides. Els pesticides maten la terra, la maten, creieu-me, la maten, destrueixen qualsevol ésser viu que es troba a la terra i la terra és un element estèril al cap de cert temps. Els pesticides i els fertilitzants, per tant, ja és igual que produir com es produeix en els hivernacles d'Almeria on no es necessita terra per a produir tomàquets, però així són els tomàquets, clar. Llavors s'ha de menjar la fruita de la temporada. A l'estiu no es consumeixen taronges perquè es produeixen a l'hivern, però es consumeix la fruita de l'estiu. I s'ha de consumir la fruita local, si pot ser la fruita catalana abans que la fruita aragonesa, si és possible, perquè ha viatjat menys i a Aragó el mateix, evidentment. No s'ha de menjar peix en vies d'extinció, repeteixo, no s'ha de menjar tonyina. I s'ha de preguntar en el local on es ven la tonyina de quina tonyina es tracta, perquè hi ha una tonyina que està protegida. S'ha de menjar menys carn, la carn, ja ho he dit abans, quants litres, 15.000 litres per a produir 1 Kg. de carn i a més la carn és el que més en consumeix en termes de destrucció ecològica. No consumir oli de palma, encara a Espanya se'n consumeix molt poc, perquè per a fer plantacions de palmeres de palma s'han destruït els boscos d'Indonèsia i es destrueixen els boscos en molts països i hi ha unes campanyes ecològiques en contra del consum d'oli de palma. No consumir productes que continguin organismes genèticament modificats, senzillament per qüestions de precaució.

S'ha de tractar de reciclar el que consumim, és a dir, que, com hi ha en moltes ciutats, en el moment de desfer-se de la brossa domèstica s'ha de classificar, el paper, el teixit, la resta de menjar, etc. Liquidar-los. Si es posseeix un petit terreny, s'ha d'utilitzar la part vegetal per a fabricar terra, avui es pot fer terra, artificialment, tenint els seus propis cucs etc., molta gent ho fa, en uns compostadors. Avui fins i tot n'hi ha en els pisos, abans només n'hi havia a les cases, però jo tinc molts amics ecologistes que tenen la seva columna de compost i fabriquen la seva pròpia terra per als seus propis testos del balcó i és la terra que han fabricat els cuquets de terra, que són molt simpàtics, no tenen res d'horrible, al contrari, participen. Ells moren quan se'ls posa fertilitzant, es destrueixen, no hi resten, quan ells són els que llauen la terra i la fertilitzen naturalment, evidentment.

S'ha de reduir el consum d'aigua, evidentment, s'ha de reduir el consum d'electricitat, apagar el llum quan se surt d'una habitació, en fi, coses elementals però que la gent ja no fa. S'ha de beure aigua de l'aixeta, aigua de l'aixeta, s'ha de deixar de beure aquestes aigües embotellades, que consumeixen plàstic, que a més no és segur que no ens contaminin, perquè al beure aquesta aigua bevem una part del plàstic, sinó que li ho preguntin a en Contador, que en aquest moment té aquest problema amb el plàstic que ha pogut quedar d'alguna bossa.

És a dir, cada ú de nosaltres pot, efectivament, a la seva mida, intervenir en aquesta gran batalla i si no ens en preocupem nosaltres per aquesta batalla, si cadascú de nosaltres no es compromet, doncs efectivament el model seguirà funcionant fins que el Planeta no pugui més, evidentment, no pugui més, deixi de poder ser tan generós com ha estat fins ara amb nosaltres ¿veritat? I en canvi si cadascú de nosaltres fa quelcom, doncs es motivarà més per a insistir, fer pressió pública per a que els poders públics adoptin les mesures necessàries i de manera urgent.

